

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»

20-21 лютого 2020 року

М. ЗАПОРІЖЖЯ

УДК 614.253(063)

З-41

Редколегія:

Боярська Л. М. – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;

Утюж І. Г. – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Котлова Ю. В. – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;

Сенетий Д. П. – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Касаткіна К. А. – викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

Збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині)» (20-21 лютого 2020 року). – Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. – 188 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

ЗМІСТ

1. ФІЛОСОФІЯ МЕДИЦИНИ – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПРОЕКТ ХХІ СТ.: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

<i>Утюж І.Г., Спиця Н.В.</i> Медицина та філософія: методологічний синтез реалізації нової парадигми «4Р»	7
<i>Боярська Л.М.</i> Лікарські помилки	9
<i>Клименко В. А., Дробова Н. М.</i> Значення етики наукових досліджень в медичній галузі	12
<i>Венцель Н. В.</i> Зростання нерівності у сфері доступу до медичних послуг у контексті четвертої промислової революції	13
<i>Герасімчук Т. С.</i> Взаємодія лікар-пацієнт	15
<i>Дмитрякова Г. М.</i> Діалектика розуміння функціональних розладів шлунково-кишкового тракту у дітей	16
<i>Кірченко Р. Ю., Потапенко С. В.</i> Етика та права. Навіщо нам ці інструменти?	23
<i>Коваленко О. В.</i> Соціальні виклики у сфері медичного обслуговування внутрішньо переміщених осіб в Україні	25
<i>Ковтун Н. М., Ковтун Ю. В.</i> Трансформація медичних послуг в умовах четвертої індустріальної революції: соціально-філософський аналіз	27
<i>Кривенко В.І., Непрядкіна І.В., Федорова О.П., Пахомова С.П., Титова І.С.</i> Реалізація принципу дистрибутивної справедливості в умовах університетської клініки ЗДМУ	30
<i>Макарова А. О.</i> Архетиповий підхід до медичної діяльності	33
<i>Марушко Т.В., Онуфреїв О.Є.</i> Увєїт при ювенільному ідіоматичному артриті. Аналіз захворювання в Україні	35
<i>Павленко Н. В.</i> Проблема взаємодії філософії і медицини	37
<i>Боярська Л. М.</i> Жорстоке поводження з дітьми – нагальна проблема суспільства	38
<i>Самойленко О. В., Йованович А. Д.</i> Медицина та філософія: єдність та розбіжності	42
<i>Сепетий Д. П.</i> Біоетика як сучасний етап розвитку медичної етики ...	44
<i>Сумченко С. В.</i> Філософські проблеми, породжені практичним використанням сучасних біотехнологій	47
<i>Омелянчук О. А.</i> Психотипи личности и акцентуации характера пациента	50

2. ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

<i>Турган О.Д.</i> Мовна картина світу: комунікаційний аспект комплексної підготовки студентів-медиків	53
<i>Вещикова О. С.</i> Інтеграція медицини і педагогіки в підготовці майбутнього лікаря	60
<i>Спиця Н. В., Карабута А. Д.</i> Проблема емпатії у філософії та медицині	63
<i>Куліченко А. К.</i> Інноваційність в освітньому процесі закладів вищої медичної освіти	66
<i>Кизменко Р. І.</i> The Role of Tolerance and Social Skills for a Man in a Modern World	68
<i>Малиношевский Р.С., Панченко А.В., Тимошенко Г.В.</i> Проблемы коллегиальности диагностической службы в медицине	71
<i>Марушко Ю.В., Бойко Н.С., Чабанович О.В., Гищак Т.В.</i> Дослідження навчальної мотивації студентів на педіатричній кафедрі НМУ імені О.О.Богомольця	72
<i>Мегрелишвілі М. О.</i> Деякі аспекти підготовки спеціаліста у сучасному суспільстві.....	73
<i>Поцулко О. А.</i> Системний підхід щодо формування переліку компетенцій медичних спеціалістів	75
<i>Сидоренко О. В.</i> Іспит як форма контролю комунікативних компетентностей: із досвіду роботи кафедри культурології та українознавства Запорізького державного медичного університету	78
<i>Федько О. Ю.</i> Роль комунікативної компетентності у становленні лікаря-спеціаліста	82

3. РОЗУМІННЯ РОЛІ, ЗНАЧЕННЯ, РІВНЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЦІННОСТІ ЛІКАРЯ СУЧАСНИМ СУСПІЛЬСТВОМ

<i>Кривенко В.І., Дудко О.В., Федорова О.П.</i> Комплексний підхід до лікування хворого з позицій кордоцентризму у практиці сучасного лікаря	85
<i>Латишева І. М.</i> Успішність молодого лікаря	89
<i>Мазур В.І., Плохушко В.В.</i> Психологічні та деонтологічні аспекти виховання майбутнього лікаря	90
<i>Непрядка І.В., Федорова О.П., Пахомова С.П., Качан І.С., Бородавко Л.І.</i> Компетентність лікаря щодо професійного здоров'я як компонент лікарської етики	92

<i>Плохушко В.В.</i> Врач. Интернет. Пациент. Этика и деонтология в социальной сети	94
<i>Сазанович Л. В.</i> Між довічною вдячністю та недовірою: медичний працівник у медійному просторі	95
<i>Фёдорова Е.П., Пахомова С.П., Непрядкина И.В., Качан И.С.</i> Взаимоотношения врач-пациент – залог эффективности лечения и профилактики заболеваний	96
<i>Шахбазова Айтен Ислам кизи.</i> Хороший лікар	100

4. ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ: «CONSUMOR ALIIS INSERVIENDO»

<i>Бушман В. С.</i> Актуальність проблеми «синдрому професійного вигорання» у лікарів	103
<i>Давидов П.Г.</i> Біоетичні принципи та психологічні технології у профілактиці деформації медичного працівника	105
<i>Дідик С.С.</i> Синдром професійного вигорання викладачів вищих навчальних закладів	109
<i>Ємець А. В.</i> Емоційне вигорання фахівців «Motus elit burnout»	112
<i>Жадько В.А., Бідзіля П.О.</i> Душевне «вигорання» викладача гуманітарних дисциплін	116
<i>Моисеева А. А.</i> Причини формирования синдрома эмоционального выгорания	120
<i>Спиця Н.В., Сіліна Є.А., Пухир В.П.</i> Проблема професійного вигорання в житті медичного працівника	123
<i>Шевченко А. І.</i> Чинники розвитку синдрому професійного вигорання у лікарів-онкологів у період медичної реформи	126

5. ПРОБЛЕМА ТІЛЕСНОСТІ

<i>Ганошенко Ю.А.</i> «Далеко звідси залишив я своє давнє і недавнє тіло»: Поетична концептуалізація біополітичної теорії тілесності М. Фуко у творчості Е. Ткачишина-Дицького	129
<i>Гребенюк Т. В.</i> Мотив недуги в романі Паоло Джордано «Самотність простих чисел»	132
<i>Корнєєва О. М., Гайман О. А.</i> Вираження концепту «тілесність» у середньовічній арабській філософії	143
<i>Котлова Ю. В., Курочкіна Т. І.</i> Паліативна допомога новонародженим – безсилля чи гуманність сучасної медицини	145

<i>Самойленко О. В., Жданов С. І.</i> Суспільство ремісії як нова реальність	146
<i>Сорокіна О. С.</i> Соціальний аспект реклами лікарських засобів в українському інформаційному просторі	148
<i>Утюж І. Г., Кандибей В. К.</i> Трансцендентна психотерапія А. Лоуена (методологічні аспекти філософії медицини)	150
<i>Shkil L. L.</i> Modern Embodiment Transformation: Emancipation and Liberalisation of Female Sexuality as a Way to the Discovery of the Body ..	155
<i>Жадько В.А.</i> Людина як суб'єкт матеріально-тілесної та соціально-духовної безкінечності	158

6. ПРОБЛЕМА ЛІКАРЯ-ВИКЛАДАЧА – ЯКИЙ ПІДХІД ДО РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ Є ОПТИМАЛЬНИМ?

<i>Оспанова Т. С., Трифонова Н. С.</i> Медик сучасний чи медик етичний? ..	176
<i>Зінич О.Л., Грінівецька Н.В.</i> Особливості, які необхідно ураховувати при викладанні анатомії людини для російськомовних та українськомовних іноземців	178
<i>Марушко Ю.В., Бойко Н.С., Чабанович О.В., Гищак Т.В.</i> Значення психолого-педагогічної компетентності у роботі з інтернами-педіатрами	180
<i>Нечепоренко А. Г.</i> Цілі медичної освіти в розвитку медичного професіоналізму	180
<i>Світлицький А. О., Чугін С. В.</i> Морально-етичні аспекти викладання анатомії людини з використанням трупного матеріалу ...	182
<i>Сидоренко О. М., Мельничук А. П.</i> Вік хірурга: коли вчасно зупинитися оперувати	183
<i>Якімова Н. Ю.</i> Основні аспекти науково-педагогічної діяльності викладача медичного ЗВО	184

емоціональна ригідність. В виду подібних якостей людина просто не спроможна к сопереживанию что влечет за собой прямолинейність в отношениях с пацієнтами и, как следствие, підвищену конфліктність.

Література:

1. Зошенко М. М. Повесть о разуме. – М.: Педагогика, 1990. – С. 192.
2. Ронгинская Т.И. Синдром выгорания в социальных профессиях // Психол. журн. – 2002. – Т. 23, № 3. – С. 85–95.
3. Сидоров П. И. Симптом эмоционального выгорания // Мед. газета. – 2005. – № 43.
4. Харди И. Врач, сестра, больной. Психология работы с больными. – Будапешт: Изд-во Академии наук Венгрии, 1988. – С. 313.
5. Юрьева Л. Н. Профессиональное выгорание у медицинских работников: формирование, профилактика, коррекция. – К.: Сфера, 2004. – С. 141.
6. Freudenberger, H. J. Staff Burn-Out [Text] / H. J. Freudenberger // Journal of Social Issues. – 1974. – Vol. 30, № 1. – P. 159-165.
7. Malan, D. H. The Outcome Problem in Psychotherapy Research: A Historical Review [Text] / D. H. Malan // Arch. Gen. Psychiatry. – 1973. – Vol. 29, № 6. – P. 719-729.
8. Maslach C., Jackson S.E. (1986). The Maslach Burn-Out Inventory Manual (2 nd. edn.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press.

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ В ЖИТТІ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Спиця Н.В., к. філос. н., доцент

доцент кафедри суспільних дисциплін,

Сіліна Є.А., к. мед. н., асистент

кафедри дитячих інфекційних хвороб,

Пухир В.П., лікар-інтерн, старший лаборант

кафедри факультетської педіатрії,

Запорізький державний медичний університет

Протягом багатьох років емоційне вигорання вважається професійною хворобою для соціальноорієнтованих спеціальностей типу «людина-людина», таких сфер як соціальні послуги, освіта та охорона здоров'я для яких переважними нормами поведінки є безкорисливість і альтруїзм, робота понаднормово, спроби зробити всіма силами все можливе, щоб допомогти клієнту, пацієнту або студенту.

Для того, щоб «вигоріти», спочатку людина повинна бути у «вогні». Головною умовою вигорання постає закоханість, відданість своїй професії, тому, варто відмітити, що навряд чи термін «вигорання» підійде до людини, яка ніколи не була захоплена своєю професійною діяльністю.

В таких випадках варто говорити про зовсім інші процеси. Будь-який індивідуум може відчувати стрес, відчуження, депресію, кризу існування або психологічну втому, не володіючи початковою мотивацією, що не вкладається в поняття професійного вигорання. Той, хто вигорає, повинен був колись спалахнути. Розвитку синдрому професійного вигорання передують період підвищеної активності, коли людина повністю присвятила себе роботі, відмовляється від особистих потреб, які не пов'язані з професійною діяльністю. Отже, синдрому вигорання піддаються тільки високо мотивовані особистості. Варто відмітити, що такий рівень вмотивованості особливо характерний для молодого спеціаліста на початку його трудової діяльності.

Більш глибокий аналіз поняття «вигорання» дозволяє зрозуміти, що особливості симптоматики і розвитку дозволяють розглядати його як психологічне явище, яке проявляється в професійній діяльності у осіб без ознак психічної патології.

Ключовим компонентом розвитку синдрому вигорання є невідповідність між очікуваннями особистості і справжнім порядком речей. Низька оплата і несприятливі умови праці лікаря, великий обсяг паперової, бюрократичної роботи, недостатній рівень професійної підготовки медичних працівників, знецінення ЗМІ образу лікаря в масовій свідомості – це далеко не повний перелік проблем, з якими стикаються медичні працівники ще на початку своєї професійної діяльності. Крім того, фахівці можуть піддаватися впливу своїх «вигорілих» колег, занурюючись в атмосферу цинізму, недовіри і конфліктів.

За час, який лікар проводить в професії, змінюється і характер його взаємодії з пацієнтами. З'являється цинізм, суто клінічний погляд на оточуючих. Критерієм ефективного лікувального процесу стають довідки, паперова звітність, а не час, присвячений хворому, з'ясування його проблем.

Не дивлячись на це, деякі люди здатні виявляти неабияку стійкість у всіх перипетіях життя і справді непростій професійній ситуації, хоча вони працюють в абсолютно ідентичних умовах з «вигорілими». Чому одні «вигорають», а інші – ні? Скільки ми бачимо прикладів, коли лікарі протягом багатьох років працюють з найважчими пацієнтами і не лише не вигорають, а стають яскравим прикладом активного творчого «горіння».

Багатьом вдається впоратися з професійним вигоранням завдяки здатності змінюватися в напружених умовах, високій самооцінці, впевненості в собі, в своїх знаннях і професійних якостях, здатності підтримувати позитивний настрій щодо себе та оточуючих.

Навчання є одним з найбільш ефективних засобів уникнути вигорання. Людину стимулює і націлює на успіх в роботі не стільки отримання нових знань і освоєння технологій, скільки «подолання себе», тому дуже

важливо відчути цей перехід на новий рівень, освоєння проміжних ступенів. Сильним стимулом для подолання рутини і вигорання є участь в тренінгах, виїзних семінарах, курсах підвищення кваліфікації.

Важливою складовою профілактики професійного вигорання є підвищення стійкості до стресових ситуацій шляхом освоєння систем особистісного зростання і саморозвитку, що дозволить зменшити навантаження на нервову систему і психіку людини, накопичення негативних емоцій і підвищити адаптивні здібності людини в екстремальних для неї ситуаціях.

Крім того, з метою спрямованої профілактики емоційного вигорання, кожен повинен розраховувати й обдуманно розподіляти своє навантаження, вчитися переключатися з одного виду діяльності на інший. Для більшої ефективності необхідно щоб захоплення і заняття поза роботою носили системний характер, оскільки системність дає відчуття стабільності і впевненості, саме це допомагає подолати стрес.

Завдяки вірі у свої сили і позитивним установкам людина може впоратися зі стресовою ситуацією і не піддатися синдрому вигорання, незважаючи на складні умови праці.

Колись Ж. П. Сартр відмітив «Пекло – це інші». Він заклав в це коротке речення значний зміст: наші стосунки, якщо вони деформовані, з іншими стають для нас пеклом, через те, що в глибині кожного іншого є те, що існує і в нас – наша самосвідомість. Якщо нормальні стосунки відсутні – знищується можливість розуміти самого себе, сприймати себе у всій повноті та гармонії. З іншого боку – кожен інший, все одно інший, не схожий на нас і це варто враховувати. Якщо ми іноді будемо пригадувати ці ідеї, то, можливо, станемо більш толерантними та чуйними один до одного. Такі відносини в колективі медиків, як, в принципі, і в будь-якому іншому колективі соціальноорієнтованих професій, дають людям можливість вижити, підтримати одне одного. Не дати вигоріти і спопелити все, що існує поруч. Нажаль, іноді дійсно «пекло – це інші», але саме в інших ми завжди можемо знайти прихисток, а іноді, навіть не здогадуємось, як самі стаємо чийсь спасінням.

Література:

1. Силкина А. А., Саншкова М. К, Сергеева Е. С. Синдром «емоционального выгорания» среди врачей различных специальностей в России и за рубежом // Бюллетень медицинских интернет-конференций. Том 4. № 11. – 2014. – С. 1247.
2. Лучик А.В., Колесниченко Е.В. Синдром «эмоционального выгорания» у врачей-психиатров. // Bulletin of Medical Internet Conferences, Volume 6. Issue 4. – 2016.
3. Орел В.Е. Феномен «выгорания» в зарубежной психологии: эмпирические исследования // Психологический журнал. – 2001. – Т. 22, №1. – С. 90 – 101.

4. Робертс Г. А. Профилактика выгорания // Обзор современной психиатрии. – 1998. – №1. – С. 39–46.
5. Шмелева Д.С. Профессиональное выгорание врача [Электронный ресурс]. // Вопросы врачебной практики: ежемесячный журнал для практикующих врачей. – Режим доступа: [http //psyhelp-shmeleva.com/professionalnoe-vygoranie-vracha/](http://psyhelp-shmeleva.com/professionalnoe-vygoranie-vracha/)
6. Геращенко Л.И., Крещик А.В. Проблема профессионального выгорания врачей: социологический анализ. // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – Т. 3. – 2013. - С. 881–885.
7. Maslach C., Leiter M. P. Understanding the burnout experience: recent research and its implications for psychiatry.// World Psychiatry 15 (2). – 2016. – С. 103–111.

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СИНДРОМУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРЯННЯ У ЛІКАРІВ-ОНКОЛОГІВ У ПЕРІОД МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ

*Шевченко А. І., д. мед. н., професор, завідувач кафедри,
Мельничук А. П., асистент кафедри онкології та онкохірургії
Запорізького державного медичного університету*

Визначення поняття професійного вигорання як психологічного синдрому, що розвивається у відповідь на хронічні міжособистісні стреси на роботі, вперше було сформульоване у 70-х роках минулого століття. Така реакція має три ключових виміри:

1. Індивідуальний: надмірне виснаження; відчуття перенапруги та вичерпання емоційних і фізичних ресурсів.
2. Міжособистісний: цинізм (чи деперсоналізація) та відстороненість від роботи.
3. Відчуття неефективності та відсутності успіхів.

До чинників ризику розвитку цього синдрому у лікарів відносять вік, характер роботи, гендер, сімейний стан, культурні та особистісні фактори, рівень соціальної підтримки та духовність [4].

Онкологічну практику від інших напрямків соматичної патології відрізняють перебування в тісному контакті і взаємодія з важкими і, часто безнадійними онкологічними пацієнтами, які знаходились під впливом вираженого хронічного фізичного і психічного стресу, що є вагомим додатковим чинником для розвитку вигорання у лікарів-онкологів. Дослідженнями І.Р. Мухаровської [3] виявлено, що у кожного третього лікаря спостерігались ознаки дезадаптивного впливу професійного стресу, а кожен сьомий фахівець переживав інтенсивний робочий стрес із негативними наслідками для своєї професійної діяльності і власного здоров'я.